

*Letters to the Editor
Писма до редакцията*

ЩО Е ТО ЕВРОПЕЙСКИ КУЛТУРЕН ДИАЛОГ И СЪТРУДНИЧЕСТВО? КЛИМЕНТСКИТЕ СТАРЦИ И БАБА МАРТА – ПОСЛАНИЦИ НА БЪЛГАРСКАТА КУЛТУРА В ЕВРОПА

Емил Върбанов
Национален фонд „Култура“

В съвременната културна география на Европа понятието за „крайно местоположение“ не означава изолация, периферно съществуване или просто отчуждени и забравени от Бога маргинализирани общности. Модерната история се гради с помощта на древните традиции и самобитността на изразните форми на различни народни обичаи, които са се превърнали в инструменти за междуобщностно общуване. Съчетанието им в един общ ресурс е основа за диалог и фактор за европейска интеграция чрез култура и образование. Този подход съхранява характерната за малкото село Климент културна идентичност на фона на днешната глобализация. Свило гнездо в Стрямската долина на розите и лавандулата в община Карлово, то е сред първите просветителски селища в района.

Процесът на междупоколенческо взаимодействие е фактор за социалната кохезия и условие за трансмисията на автентичните културни ценности. Той е тест за родолюбие и мерило за духовна зрялост. При този подход успешно се интегрира творческото с откривателско търсене, просветното дело с публично въздействие в различни общности.

С това разбиране за значението на това, що е то съвременно читалище с мисия в духа на уникалното за Европа българско самодейно художествено творчество, кукерски състав към Народно читалище „Васил Левски – 1928 г.“, село Климент, представи традицията на малката общност в Европа. С доброволчески ентузиазъм пълна подкрепа на начинанието оказа Мано Манов – кмет на село Климент, който възроди през 2013 г. дейността на читалището. Под неговото ръководство обичаите „Старци“ и Баба Марта последователно оживяха в културните календари на Франция и Словакия. От 22 февруари до 3 март т. г. на юбилейното 130-о издание на карнавала в Ница и на фестивала „Различното лице на Европа“, който се проведе в двореца „Свети Антон“ край град Банска Щявница, Словакия, бяха представени българските кукери и

неповторимата Баба Марта. Със завладяващи спектакли и оригинална сценография климентските старци покориха фестивалната публика.

Карнавалът в Ница годишно привлича около милион посетители. По прочутия крайбрежен булевард „Променад дез Англе“ с автентични български носии, зрелищни маски и звънки хлопки се носеха „Старците“ в ритъма, зададен от даровития 13-годишен виртуоз на гайдата Генко. Пъстро дефиле от 18 подвижни инсталации от рози, гербери, лилии и орхидеи съпровождаше родните кукери, които представиха по впечатляващ начин древните традиции.

Зад маските откриваме усмихнатите лица на мъже, жени и деца. Това са жителите на с. Климент – обикновени хора, читалищни доброволци и родолюбци с различни професии на възраст от 11 до 70 години. Те са истинските герои на карнавала със 130-годишна история. Те ревниво пазят и предават от поколение на поколение и гордо дефилират със символите на българските традиции.

Втората спирка е фестивалът „Различното лице на Европа“. В Банска Щявница материалното културно наследство на града домакин и нематериалното наследство на климентските старци обогатиха историческата памет и културната география на европейската идентичност. Също както историята на двореца „Свети Антон“ се преплита с тази на България от XIX в. – замъкът е семейно имение на Кобургите. В него е живял цар Фердинанд, след като през 1918 г. абдикира от българския трон. Сградата в бароков стил е превърната в музей и е обявена за обект на недвижимото културно наследство с национално значение. Тук се пазят много картини, книги и предмети, свързани с живота на българския монарх – най-впечатляваща е ловджийската колекция с препарирани животни, ловни трофеи, оръжия, която е единствена по рода си в Словакия.

Мариан Чиж, директор на музея, удостоен с почетна българска награда от министъра на културата, разказва за живите легенди, вплетени с много символика в сградата: „Четири крила отразяват сезоните, 12-те комина – месеците, 52-те стаи – седмиците, седемте аркади – дните на седмицата, а 365-те прозореца – дните на годината“. При ремонтни дейности през XIX в. част от символиката е била изгубена. Но духът и ентусиазмът и днес са живи. Домакините предвиждат да кръстят с името на българския цар основното училище в населеното място, което също се нарича Свети Антон.

Климентските кукери бяха почетни гости и основни участници в празника на града, свързан със Сирни Заговезни. Баба Марта щедро раздаде на малки и големи 350 мартеници. До този момент домакините не се бяха срещали с магията на българските ритуални и празнични практики, с традиционната ни култура и народно творчество. Публиката с трепет и въодушевление се докосваше до частица от българското нематериално наследство. Карнавалното дефиле се превърна в част от културния календар на общината домакин.

Съчетаното честване на Деня на самодейното художествено творчество с Баба Марта – символ на радостта от възраждащия се живот и вярата в доброто, съз-

даде усещането за празник на приятелството и споделените европейски ценности. Всеки протягаше ръце към мартениците, в които нашият народ влага толкова усърдие, за да стане част от уникалната българска традиция, за да почувства този национален символ, достоен за Списъка на световното наследство на ЮНЕСКО.

Българското участие на 1 март в Свети Антон, Словакия, внесе своя принос в словашката празнична традиция. Този първи проект не би бил възможен без подкрепата на Българския културен съюз в Братислава и неговия председател Емил Цанков. С приветствие към всички участници Нейно превъзходителство – посланикът на Република България в Република Словакия Маргарита Ганева, отдели специално внимание на съхранението на традиционните културни ценности и на тяхното значение за провеждането на съвременен межкултурен диалог и европейско културно-образователно сътрудничество.

**WHAT IS EUROPEAN CULTURAL DIALOGUE AND
COOPERATION?
“KLIMENTSKITE STARCI” & “BABA MARTA” –
AMBASSADORS OF THE BULGARIAN CULTURE IN EUROPE**

✉ **Mr. Emil Varbanov**

National Culture Fund

Ministry of Culture

17, Alexander Stamboliiski Blvd.

1040 Sofia, Bulgaria

E-mail: emilevarbanov@hotmail.com